

Пригодич Л. Л.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Методика викладання іноземної мови має ґрунтуватися на розумному поєднанні теорії і практики, тому в статті розглядається наукове бачення акмеологічного підходу та наводяться приклади його практичного застосування на уроках англійської мови.

Зміни в системі освіти є наслідком суспільно-економічних перетворень, що відбуваються в нашій країні й зумовлюють нові вимоги суспільства до випускника школи і його соціально спрямованої діяльності. Очевидно, що виникає потреба у фахівцях, здатних продуктивно організувати взаємодію і взаємовідношення в соціокультурній системі. Підготовка школяра до життя в суспільстві, розвитку його емоційного, творчого, професіонального рівня є основним завданням сучасної школи. Сьогодні конкурентоспроможність випускника визначається його професійною компетентністю, у якій спеціальні знання мають інтегруватися з комунікативними навичками, основами особистісного зростання. Здатність школяра до примноження своїх знань та вмінь, рівень розвитку значущих особистісних якостей, спрямованість на творчий саморозвиток і самореалізацію є показниками якості освіти, її цільовими орієнтирами. Ця проблема стосується предмета акмеології освіти, основним завданням якої є педагогічний пошук шляхів розвитку потенційних можливостей для досягнення досконалості. Як визначають більшість науковців, які працюють у цьому напрямку, реалізація цього підходу в освіті відкриває нові шляхи мотивації, стимулює творчий потенціал виявлення й плідне використання особистісних ресурсів за допомогою акмеологічного спрямування особистості. Як відомо, акмеологія («акме» – вершина, «логос» – наука) – напрямок соціально-педагогічних наук, що інтегрує знання про людину на етапі її зрілості, вивчає закономірності досягнення людиною вершин у різних видах життедіяльності, у тому числі в освіті, самоосвіті й у професійній діяльності [8].

Проблемі розгляду акмеології як нової парадигми освіти присвячені дослідження А. Деркача, О. Бодальова: «Предметом акмеології в широкому розумінні є об'єктивні й суб'єктивні фактори, що, взаємодіючи один з одним, сприяють або перешкоджають прогресивному розвитку дорослої людини, а також закономірності та механізми, що дозволяють дорослій людині досягти у своєму розвитку вершин, які позначаються терміном «акмеї» [2]. Акмеологія – наука, що виникла на стику природних, суспільних і гуманітарних дисциплін і вивчає закономірності й феномени розвитку людини на сходині її зрілості й особливо при досягненні нею найбільш високого

* © Пригодич Л. Л.

НАУКА – ШКОЛІ

рівня в цьому розвитку. Акмеологія шкільної освіти досліджується науковцями Б.Ананьевим, О.Бодальовим, Г.Даниловою, А.Деркачом, Н.Кузьміною, В.Максимовою, О.Москаленком, О.Пожарським. Їхні праці присвячені створенню нової наукової акмеологічної концепції.

Метою статті є характеристика акмеологічного підходу до навчання, дослідження проблеми практичного застосування технологій навчання якісно нового, акмеологічного рівня для забезпечення успіху у вивченні іноземних мов.

Акмеологічний підхід дає змогу здійснювати комплексне дослідження та створення цілісності людини, коли її індивідуальні, особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, усіх можливих взаємозв'язках та опосередкованнях для того, щоб сприяти їй у досягненні вершин [7].

У сучасних умовах змінюється роль учителя: він виступає не як носій знань, а як той, хто передає досвід, той, хто супроводжує навчання, взаємодіє з учасниками процесу навчання. Кожен сучасний учитель має добре пам'ятати відомий постулат Кембриджського університету «It is impossible to teach, but one can learn» («Навчити не можна – можна навчитися»). Ідеється про необхідність самостійного навчання, вироблення здатності до самоорганізації та планування часу, відповідальності, комунікабельності, уміння працювати в команді й найголовніше – уміти застосовувати знання. Учень не повинен отримувати готові знання, він має їх здобувати самостійно й зрозуміти, як діяти, щоб досягти результату, успіху.

Набуває значення пошук шляху вирішення проблеми. Для цього учень має діяти творчо й самостійно. Якщо головним завданням учителя була підготовка учня до майбутнього життя, то на сьогодні вчитель має усвідомити, що шкільне життя і є самим життям дитини. Школа є простором можливостей і реалізації потреб та інтересів, культури, життя й самовизначення учня. Не варто готувати до найближчого майбутнього, варто вчити досягти успіху [5].

Знання не можуть бути відрівненими від життя; сучасний учитель-акмеолог має орієнтувати свого вихованця на розв'язання конкретних проблем людини, суспільства. Головною метою навчання має лишатися не просто здобуття знань, а оволодіння життєвими компетенціями, соціальними й життєвими ролями, розуміння знання як засобу, інструменту для розв'язання проблем особистісних та соціальних. Для створення основи акмеологічного зростання учнів педагог має спочатку вивчити потенційні можливості кожного, їхні інтереси. Це дасть змогу пропонувати школярам цікаві доступні завдання з поступовим ускладненням так, щоб кожний зміг реалізувати свої можливості й окреслити перспективу подальшого росту [6]. При акмеологічному підході організації навчання домінує проблематика розвитку творчих здібностей, особистісних якостей. Для

НАУКА — ШКОЛІ

цього застосовуються акмеологічні технології, спрямовані на розвиток внутрішнього потенціалу, підвищення професіоналізму й адаптивних можливостей людини. До числа акмеологічних можна віднести такі технології: ігрові (дидактична гра, технології ігромоделювання), розвивального навчання, особистісно орієнтованого навчання, метод проектів, технології навчання у співпраці. Акмеологічний підхід вимагає постійного вдосконалення форм навчання. Тобто поруч із традиційними для активізації позиції учня варто практикувати інноваційні форми навчальної діяльності [1]. Так, у 10-11-х класах навчальна діяльність спрямована на створення умов для активного засвоєння нової лексики та використання її ж у диспутах, зокрема, з таких питань: «Сучасні засоби комунікації: за і проти», «Інтернет у моєму житті» тощо.

Вільна, демократична й водночас конкурентна атмосфера на уроці сприяє не лише вдосконаленню знань учнів з англійської мови, але й розширює їхнє світосприйняття, розвиває навички спілкування у сфері «суб'єкт – суб'єкт», виховує лідерські якості, уміння аргументовано відстоювати власну точку зору. І все це завдяки використанню акмео-технологій, спрямованих на розвиток зрілої особистості випускника школи.

У 9 класі переважають проблемно-пошукові методи з навчально-пізнавальною мотивацією. Працюючи в групах над темою «Молодіжна культура» учні відтворюють ситуації новизни з опорою на життєвий досвід. Відчуттям успіху в навчанні став підсумковий урок із теми «Одяг. Мода», на якому відбувся захист творчих робіт із представлення опису колекції одягу, що була створена під час роботи в групах. Метод «Навчаючись – учуся» дає можливість учням взяти участь у навчанні та передати свої знання іншим. Прийом інтерактивного навчання «Магазин самообслуговування» варто застосовувати в 7 класі при вивченні теми «Визначні місця світу», суть якого полягає в тому, щоб учні із запропонованих запитань теми обрали питання для відповіді (об'єкти для опису) за власним бажанням. Метод «Якби...» спрямований на роботу з учнями, здатними до передбачення, прогнозування. Використовувати даний метод можна індивідуально, у групах та колективно.

Не менш важливим на сьогоднішній день у сучасній школі є самооцінювання як засіб формування акмеологічної свідомості у процесі вивчення іноземних мов. Одним із найефективніших інструментів, що допомагає розвинути в учня здатність до самооцінювання в іншомовному навчанні є Європейське мовне портфоліо. Загальноєвропейські рівні владіння мовою є базовими для Європейського мовного портфоліо. Його завданнями є навчити учнів вивчати мови самостійно, протягом усього життя, реально оцінювати власний рівень владіння мовними навичками й демонструвати їх у тих умовах, де вони будуть працювати або продовжувати навчання. Вони забезпечують

НАУКА – ШКОЛІ

основу для учнівського самооцінювання та слугують матеріалом для постановки навчальних цілей. Використовуючи Європейське мовне портфоліо у своєму іншомовному навчанні учні старших класів не тільки знайомляться із загальноєвропейськими рівнями володіння мовою, але й на практиці вчаться працювати з ними – з одного боку, займаючись плануванням власної навчальної діяльності з визначенням конкретних цілей за допомогою дескрипторів в оціночних шкалах, із другого – займаючись самооцінюванням, яке є результатом ефективної учнівської рефлексії власного процесу навчання мови [4].

У педагогічній діяльності необхідно дотримуватися цілісності трьох компонентів акмеотехнологій: методологічного, що відповідає професійній компетентності вчителя; дидактичного, що відповідає за підбір матеріалів та форм; інформаційно-технологічного (використання різноманітних засобів). За допомогою таких видів роботи на уроці, як формування мовних (діалогічних та монологічних), лексичних, граматичних, писемних навичок, широкого тематичного обсягу матеріалу, сконцентрованого на розуміння загальноприйнятих норм суспільства, намагаємося допомогти учням усвідомити важливість досягнення в житті найвищих вершин саморозвитку, як у професійному, так і в загальнолюдському просторі. Формуванню акмеологічної компетентності особистості сприяють інтерактивні методи навчання, адже вони допомагають виробленню в учнів комплексу позитивних ділових якостей: уміння працювати в парах, групах, установлювати особистісні контакти та обмінюватися інформацією.

Основне завдання акмеологічних технологій – сформувати та закріпити в самосвідомості людини затребувану необхідність у самосвідомості, саморозвитку й самореалізації, що дозволяють спеціальними прийомами та техніками самоактуалізувати особистісне та професійне «Я». Над рішенням цієї проблеми працює Скадовська загальноосвітня школа I-III ступенів №3 у рамках експериментальної роботи, метою якої є створення та апробування моделі акмеологічної школи, що забезпечить усі необхідні умови для становлення й розвитку в усіх суб'єктів освіти уявлення про успіх, високі досягнення, необхідні для розвитку особистості й соціуму. Для цього в навчальному закладі успішно працюють педагогічна майстерня та навчальна лабораторія учнів, які сприяють підвищенню професійної майстерності педагогів і розвитку творчого потенціалу учнів. Творча лабораторія учнів ґрунтується на плідній роботі адаптивного центру «П'ятикласник», наукового об'єднання учнів «Еврика», клубу ерудитів «Олімп». З метою активізації співпраці учнівського й педагогічного колективів, виявлення та підтримки обдарованих дітей, залучення інтелектуального та творчо обдарованої учнівської молоді до науково-дослідницької та експериментальної роботи активно розширяються межі пошукової науково-дослідницької діяльності. Юні дослідники

НАУКА – ШКОЛІ

наукового об'єднання «Еврика» у відділенні «Філологія» учні 8 класу працювали над проблемою визначення графіті як знакової системи. Науковці 9 класів досліджували популярність, якої набула афроамериканська культура серед молоді в усьому світі, підвищеним інтересом до вивчення текстів пісень музики репа та хіп-хопа, літератури та кінематографу. Учні 10 класів досліджували розбіжності в англійській мові з афроамериканською англійською. Юні члени наукового клубу 6 класів порівнювали чарівні предмети в українських та англійських казках. Найкращі роботи були представлені для захисту в Малій академії наук. У рамках реалізації експерименту, з метою навчання учнів прийомів сучасних методик психотехніки, за допомогою яких відкривається можливість вийти на новий рівень саморегуляції, розвиток уміння організувати самоосвітню діяльність було організовано тренінг «Психологічна підготовка учнів до участі в олімпіаді та захисті науково-дослідницької роботи».

Сучасна школа має великий досвід проведення освітньо-виховної роботи з іноземної мови, яка становить частину єдиного навчально-виховного процесу. Робота учнів у предметному гуртку з іноземної мови та їх участь у позакласних заходах із предмета під час предметного тижня з іноземної мови спрямована на підвищення якості освіти, формування ключових компетентностей особистості.

Позакласну роботу з іноземної мови можна визначити як систему неоднорідних за змістом, призначенням та методикою проведення освітньо-виховних заходів, що виходять за межі обов'язкових навчальних програм. Позакласна робота з іноземної мови вирішує такі завдання: уdosконалення знань, умінь і навичок, набутих на уроках іноземної мови; розширення світогляду учнів; розвиток їх творчих здібностей, самостійності, естетичних смаків; виховання любові та поваги до людей свого рідного краю та країни, мова якої вивчається. Важливим фактором успішного виконання цих завдань є врахування психолого-педагогічних особливостей навчання іноземних мов на різних ступенях. Знання властивостей особистості того чи іншого віку дає можливість правильно визначити зміст і форму позакласної діяльності з іноземних мов. Так підсумком роботи гуртка 4 класу стала збірка матеріалів із краєзнавства. Навчальний посібник «Love and Learn Your Native Land» («Люби і знай свій рідний край») призначено для учнів 3-5 класів загальноосвітніх навчальних закладів. До збірки включені малюнки, фотоматеріали, римівки, тексти, завдання, складені учнями за допомогою вчителя й батьків. Посібник складається із дванадцяти розділів. Кожний розділ представлений групою учнів та висвітлює одне з питань вивчення рідного краю (наприклад: «Визначні місця Херсонщини – Асканія-Нова», «Мое рідне місто Скадовськ», «Жителі Чорного моря», «Вулиця, на якій я живу», «Дитячий фестиваль», «Засновник міста Скадовська», «Свято в рідному місті», тощо). До кожного

НАУКА – ШКОЛІ

розділу підібрані інтерактивні вправи, які допоможуть у вивченні матеріалу та мотивують учнів до подальшої роботи. Посібник можна використовувати як при вивченні теми «Рідне місто/село» (місцевознаходження; основні історичні та культурні відомості) так і в позакласній роботі.

Отже, акмеологічний підхід успішно вирішує освітні завдання засобами навчання, сприяє формуванню ціннісного ставлення до самовдосконалення й розвиває досвід саморозвитку. Завдяки реалізації акмеологічного підходу під час вивчення англійської мови поглиbuється рівень засвоєння навчального матеріалу й володіння іноземною мовою учнями. Для цього використовуються акмеологічні технології, такі як ігрова (дидактична гра, технології ігромоделювання), розвивального навчання, особистісно орієнтованого навчання, метод проектів, технології навчання у співпраці. Акмеологічний підхід змінює роль учнів у процесі вивчення іноземної мови. Вона стає більш активною: учні приймають важливі рішення щодо процесу навчання, роблять свої маленькі відкриття. Також змінюється основне джерело мотивації навчання, воно стає внутрішнім – інтерес самого учня. Практичне застосування акмеологічного підходу сприяє створенню оптимальних умов для самореалізації, самовиховання, самоосвіти всіх учасників освітньо-виховного процесу.

Література:

1. Авдимирець Л. Акмеологічна модель навчання як засіб формування успішної особистості // Історія України. (Шк. світ). – 2012. – №9/10. – С. 13-15.
2. Деркач А.А. Акмеология: пути достижения вершин професионализма. – М.: РАУ, 1993. – 23с.
3. Завгородня О.В. Акмеологічна модель художньо обдарованої особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – №13. – С.7-11.
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення іноземних мов. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9-426 від 01.06.2012 «Щодо інструктивно-методичних рекомендацій із базових дисциплін».
5. Кузьменко Л. Учитель у суспільстві знань (акмеологічний підхід) // Освіти і управління. – 2013.-№1/2. – С.17-22
6. Маркова А.К. Основы професионализма. – М.: Знание, 1996. – 456 с.
7. Радул В. Розвиток та формування якісних характеристик особистості// Рідна школа. – 2011. – №13-14 – С. 34-37.
8. Чирчик С. Акмеологічний підхід у професійній підготовці майбутніх дизайнерів // Вища школа. – 2011. – № 5-6. – С. 33-38.